

133502

Anul XIV.

Nr. 125.

Prisionierul din Caucaz

și alte povestiri
de **LEON TOLSTOI**

SIBIU, 1925, — EDITURA „ASOCIAȚIUNII“.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:
Vasilie Goldiș,

Vice-prezident:
Dr. Oct. Russu,

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 30 de frunțași din toate păturile societății românești.

➔ E de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea“ abonând publicațiile ei și inseriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

133502

282389

BCE Cluj Central University Library Cluj

BIBLIOTECA
POPORALĂ
A
"ASOCIAȚIUNII"

OCT. SMIGELSKI

Anul XIV.

Nr. 125.

Prisonierul din Caucaz
și alte povestiri
de **LEON TOLSTOI**

SIBIU, 1925, — EDITURA "ASOCIAȚIUNII".

Cetitorule!

Dacă iai cartea aceasta în mână să știi că mult bine și multă mângâiere sufletească au răspândit povestirile de față în sufletele aceluia, cari le-au tălmăcit. Tot același bine vreau să imprăștie și în formă lor de astăzi în sufletul tău.

Nu-mi lua în nume de rău dacă o să-ți povestesc în câteva cuvinte despre tălmăcirea povestirilor acestora minunate. Ai să înțelegi mai pe urmă *de ce scriu* rândurile precuvântării mele.

Tatăl meu, ca funcționar de bancă în Brașov, a tălmăcit cea mai mare parte a povestirilor lui Tolstoi și le-a tipărit în 1892 (Tipografia A. Mureșianu). Eram copil de școala primară. Mie mi le-a citit pentru întâia dată. Seara, în timp ce alții își petreceau timpul scump prin cafenele și case, jucând cărți și bând, tata venea în mijlocul familiei și sub lumina potolită a lămpii, în liniștea odăii, ne citea povestirile lui Tolstoi, nouă, copiilor. N'a avut bucurie sufletească mai mare tata decât atunci când ochii noștri îi spuneau că îl pricepem, că înțegem pe cismarul Mareu, care așteaptă să-i vină lisus în casă, — ori pe bătrânul fărăn, care dă sfaturi fiului său: „Stinge focul până nu'ia flacăra!” Minunate, binecuvântate sări, petrecute în pacea sfântă a unei familii cinstitute românești!

De atunci au trecut 25 de ani și mai bine! Cartea cu tălmăcirile tatii s'a vândut ea pânea caldă, a ajuns una din cărțile cele mai iubite ale tineretului român din Ardeal. Acum abea de se mai găsește prin librăriile noastre. După douăzecișicinci de ani am luat-o iară la mână. Să o spun pe față: voiam să câștig *putere* din paginile ei. În mijlocul războiului din lumea noastră plină de păcate, voiam să mă duc, cel puțin cu gândul, în vremurile copilăriei mele, când cartea aceasta mi-a deschis larg porțile spre ce este bun și cinstit.

Și — minune! Cartea mi-a adus lacrimi în ochi, lacrimi, de cari nu-mi este rușine. Am tremurat și de astădată cu Șilin și Costilin, punându-mi întrebarea: „cum o să scăpăm din mâna tătarilor?"; am călătorit și eu la Ierusalim cu țăranul Iefim și am văzut pe tovarășul său ajutând pe oamenii ajunși la sapa de lemn; am alergat și eu cu Pahomie, în țara bașchirilor, după pământ, cât mai mult pământ, până ce am văzut că moare Pahomie, obosit, și că trei coși o groapă simplă, este tot „de cât pământ are lipsă un om"; am suspinat eu „exilatul" pe nedreptul, eu bunul și milostivul Aesionov, care moare fericit, în temniță, iertând ucigașului, pentru care a stat în oenele Siberiei timp de 26 de ani și am cântat eu Petru Miheiev, lucrând, la porunca neomenească a administratorului, în a doua zi de Paști, și privind la „luminarea" de ceară lipită de plug, menită să aducă moartea păcătosului impilător.

Cefind mi-am revăzut căminul părintesc, am revăzut pe tafa lucrând la masa de seris, pe mama co-

sând lângă noi, pe Agniți, sora mea, moartă de mult, ascultând cu răsuflarea reținută. Și, ea să fie citania aceasta și mai potrivită după dorința marelui Tolstoi, mi-am ales și un public cetitor: pe soldații români din spitalul mănăstirii Strahov din Praga. Au ascultat eu multă bucurie, cu smerenie și mulțămită, soldații răniți pe câmpurile de luptă ale Galiciei, Rusiei și Italiei și cred că n'am greșit dându-le o astfel de hrană sufletească.

Ba dimpotrivă: am văzut ochi înțelegători, am prins fiori, cari îmi spuneau lămurit că am săvârșit o faptă bună și mă simțeam mândru, da, mândru, că tatăl meu, (cel îndepărtat de mine, cine știe pe unde acum!) are puterea să înfioare sufletele soldaților noștri cu tălmăcirile sale din Tolstoi. Simțiam ceva din recunoștința fiasecă, citind paginile astea, peste cari au adăstat odată ochii tatălui meu.

Am citit „Povestirile“ soldaților noștri, odată, de două, de trei ori — tot altora și altora, căci sunt mulți, vai!, cei cari se părădă prin spitale! — și mi-a venit mai apoi gândul: ce-ar fi de ai tipări, dacă-ți va da Dzeu zile, din nou cartea aceasta minunată? Am luat în mână volumul de povestiri al lui Tolstoi și am văzut că tatăl meu a lăsat afară trei povestiri: pe „Ilie“, „Grăuntele de săcară“ și pe „Cei trei moșnegi“. Am tradus deci eu aceste trei povestiri. Am mai schimbat ici-colea limba tălmăcirilor de acum 25 de ani, căci e mult răstimpul de 25 de ani, se învechesc și cuvintele, iar cine a urmărit cursul literaturii noastre românești din ultimii ani trebuie să recunoască cât de mari schimbări s'au întâmplat în privința limbii noastre literare.

Așa — în vlesmântul acesta *primenit* și cu adaosurile binevenite, cred, lăsând la o parte câteva povestiri, cari nu sunt ale lui Tolstoi, vreau să apară din nou „Povestirile populare“.

Carmen Sylva, fosta regină a României, întrebată odată la care cărți ține mai mult, a mărturisit că „povestirile“ acestea ale lui Tolstoi sunt nește mărgăritare, cari, întocmai ea și parabolele din Biblie, ar trebui să fie cunoscute de toată suflarea. Și mare adevăr a scris Carmen Sylva! Oricine poate să simtă aceasta cetind povestirile.

În ele e mult bun-simț, mult adevăr, spus într'o formă ușoară, plăcută, e multă — filosofie, înțelegiune mare. Mic și mare, tinăr și bătrân, fiecare găsește ceva în ele.

Fie că lucrarea aceasta să aibă încă multe mii de inimi primitoare în sânul familiilor românești, spre bucuria tuturor oamenilor de bine. Dacă și-a ajuns ținta aceasta — suntem fericiți și noi, talmăcitorii.

HORIA PETRA-PETRESCU.

Praga, 7 Februarie 1917.

Nota: Broșura aceasta este *întâia* din șirul de povestiri. Celelalte vor urma, dacă va cetti țăranul român cu drag aceste pagini.

Prisonierul din Caucaz.

Șilin era oficer în Caucaz.

Odată primi o epistolă de-acasă. Bătrâna-i mamă îi scria: „Am îmbătrânit și înainte de sfârșitul vieții aș dori să-mi mai văd odată copilul iubit. Dino să-ți iai rămas bun dela mine, și apoi cu Dzeu, urmează-ți iară slujba. Ți-am aflat o mireasă, e cuminte și bună, are avere — poate că te vei cununa cu ea și vei rămânea aici.“

Șilin se puse pe gânduri. Într'adevăr, mama a slăbit, își gândi el; este cu puțință să nu o mai văd. Mă voi duce și, dacă-mi va plăcea mireasa, mă pot și însura.

Se duse la colonelul său, ceru concediu, își luă apoi ziuă-bună dela camerazi, pe soldați îi einsti de despărțire cu patru vedre de rachiu și se pregăti de drum.

Pe atunci bântuia războiul în Caucaz.

Ziua și noaptea nu erau drumurile sigure: îndată ce părăsea unul din ruși fortăreața, îl înhățau tătarii, îl ucideau, ori îl duceau în munții lor. De aceea s'a dat ordin

ca de două-ori pe săptămână din fortăreață să meargă câte un convoiu cu escortă; înainte și îndărăt soldați, la mijloc călăreți.

Era vară. Des de dimineață se adună în dosul fortăreței un convoiu de căruțe și plecară cu toții la drum. Șilin călărea, carul lui cu lucrurile era cu convoiul.

Trebuia să străbată 25 de verste.*) Convoiuul mergea încet. Acuș se opreau soldații, acuș se rupea o roată, ori sta vre-un cal în loc, așa că toți erau siliți să aștepte.

Soarele trecuse de amiazi și convoiuul făcuse numai jumătate drumul. Era praf mult, căldură mare și soarele ardea. Nicăiri nici un adăpost. Pustietate goală, nici un pom, nici o tufă, nici măcar lângă drum.

Șilin, care apucase călare înainte, se opri și așteptă convoiuul; îndărătul său se auzi un signal de corn, — semn, că iarăș stă în loc convoiuul. Șilin se gândi: „Oare să nu călăresc singur, fără soldați? Sub mine am un cal bun. Dacă se vor arunca asupra mea tătarii — o voiu tuli-o la fugă îndărăt“.

Când își făcea acest plan, iată că alergă spre el un alt ofițer, călare, Costilin, cu o pușcă în spinare și-i strigă:

*) 1 verstă = 1 km. și 67 m.

„Să călărim amândoi mai departe, Șilin ; nu mai pot de foame și e-o arșiță atât de înfricoșată. Asud cumplit“.

Costilin, om gras, era roșu de tot la față. Sudoarea curgea de pe el. Șilin se gândi puțin, apoi întrebă :

„Încăreată e pușca?“

— „Încăreată“.

„Să călărim ! Însă numai cu o condiție : Să nu ne despărțim unul de altul“.

Și o porniră pe drum înainte, călărind peste stepă, adecă peste pustie, povestind și privind în toate părțile. Ochiul rățăcea departe, de jur-împrejur.

Abia trecură stepa și drumul apuca printre doi munți, într'o strâmtoare.

Atunci zise Șilin :

„Trebuie să o apucăm pe deal și să fim cu băgare de seamă, că altfel ne va atăca cineva, nici nu știm cum, de pe deal“.

Costilin însă răspunse :

„Ce atâta băgare de seamă ? Să călărim înainte!“

Șilin nu-l ascultă.

„Nu“, zise el, „așteaptă aicea jos, eu într'o clipă dau o roată pe sus“.

Și-o luă cu calul în goană pe deal la stânga. Era un cal de vânat. Il cumpăraseră cu o sută de ruble, ca mânz, din herghelie și l'a învățat singur la călărit — iute ca și când ar fi avut aripi, îl duse el pe coastă în sus. Abia ajunse de-asupra și, iată, nu departe de el, stăteau tătarii călări, vre-o treizeci de inși. El, cum îi văzu, se întoarse; și tătarii l-au văzut, se repeziră după el și călărind în fuga mare își scoaseră puștile.

Șilin, lăsând frâul slobod, alergă cu calul său pe deal la vale și strigă lui Costilin: „Pușca la mână!” iar către cal: „Dragul meu, scoate-mă afară, să nu te împiedeci — De te vei împiedeca — sunt pierdut“.

Costilin, în loc să aștepte, îndată ce zări pe tătari, fugi în ruptul capului spre fortăreață, dând pinteni calului, când de-o parte când de cealaltă. Numai după praf se vedea cum bate calul cu coada. Șilin înțelese, că-i rău de el — pușca se duse, numai cu sabia nu era de făcut nimic. Alergă și el din răsuputeri spre fortăreață, credea, că încă poate să scape. Dar șase oameni îi săriră dintr'o lature înainte, tăindu-i drumul. Calul lui, ce e drept, era bun, ceilalți însă aveau cai și

mai buni. Strânse el frâul, voia să se întoarcă iarăş, calul însă, odată în fuga mare, alergă înainte — drept asupra duşmanilor. Un tătar cu barbă roşie, călare pe un cal sur, se apropie, îi rânji din dinţi şi-şi ţinu puşca gata.

„Vă cunosc eu, dracilor“, îşi gândi Şilin. „Dacă prind ei pe cineva viu, îl înfundă într’o groapă şi-l bat cu biciul. Diu să nu mă aibă...“

Deşi nu mare de statură, Şilin era om curajos. Işi apucă sabia, slobozi calul tocmai spre omul roşu, gândind în sine: „ori îl va prăbuşi calul meu ori îl voiu nimici cu sabia“.

Şilin încă nu se apropiase de el ca de un stâmpen, când nişte puşcături din dos îi nimeriră calul, care căzu cu toată greutatea la pământ, apucând sub el un picior al călăreţului.

Dru să se ridice, dar îl şi înhăţară doi din aceşti tătari spurcaţi şi-i legară mânilor la spate. Se smânci el din mânilor şi respinse pe duşmani, dar alţi trei săriră de pe cai şi îl loviră în cap cu patul puştilor. Atunci i se întunecă înaintea ochilor şi se clătină. Tătarii puseră mâna pe el, îi legară cu chingile mânilor la spate, de şea, făcând un nod

tătăresc. Ii luară căciula din cap, îi traseră cizmele din picioare, îi răscoliră toate, banii și ceasul le luară și-i sfârtică ră uniforma. Calul lui iubit zăcea tot pe laturea, pe care căzuse, și bătea din picioare; dintr'o gaură ce avea în cap, țâșnea sângele negru, udând colbul de jur-împrejur.

Un tătar se apropie de cal și luă jos de pe el șeaua cu băgare de samă și, fiindcă calul tot mai bătea din picioare, îi tăie cu pumnalul gâttejul. O gâlgăitură din gât... o tresărire a trupului și atât...

Șeaua și frâul le luară tătarii. Cel cu barbă roșie încăleacă și luă pe Șilin în șea la el; ea să nu cadă îl legă cu o chingă de spatele său și haide în munți!...

Indărătul tătarului ședea Șilin, se clătina și-i veneau amețeli. Înaintea lui spetele late ale tătarului, grumazii lui vânjoși și partea dindărăt a capului neted, ras, părea rotundă și lucitoare ca o lubeniță. Capul lui Șilin era rău vătămat, pe lângă ochi i s'a încheșat sângele. Nu s'a putut ridica de pe cal, ca să-și șteargă sângele. Așa de strâns i-au legat brațele, de-l dureau pe lângă încheșeturi.

Mult timp au călărit din deal în deal, trecură într'o luntre, peste un râu, ajunseră pe un drum și călăreau pe vale, mai departe. Cât de bucuroși și-ar fi însemnat Șilin drumul, dar ochii îi erau încleiși cu sânge și nu era în stare să se întoarcă.

Incepu să însereze, mai trecură peste un râu; ajunseră pe o stâncă lată, se ridicau volburi de fum, se auzi lătrat de câni: erau într'un aul (sat tătăresc). Tătarii descălecară, băieți de tătari alergară la ei, se îmbulziră în jurul prizonierului, strigară, chiuiră și aruncară cu pietri în el.

Băiețandrii nebunatiei jură alungați de omul cel roșu, care luă pe Șilin de pe cal și strigă odată cu glas poruncitor. Se ivi un tatar nogaic, cu fălcile ieșite tare afară. Era numai în cămașă. Cămașa îi era ruptă, pieptul gol. Omul roșu îi spuse ceva. Sluga numai decât aduse un butuc.

Lui Șilin i se deslegară mâinile și îl legară în butuc, îl conduseră la un șopron, îl închiseră înlăuntru și încuiară ușa. Impletecindu-se, căzu pe gunoiu. După ce zăcu puțin pipăi pe întunec, ca să găsească locul cel mai moale și se așeză pe el.

II.

Șilin dormi puțin. Noaptele erau scurte. Prin o crepătură dintre scânduri văzu, că se revarsă de ziuă. Cu multă osteneală se sculă, se târî la păreți și largi crepătura.

După cum vedea el prin crepătură, ducea un drum, de-a dreapta era o colibă, lângă ea doi pomi. Pe prag dormea un câne negru, o capră păștea cu iedul ei, mișcând din coadă. Vedea pe deal în sus venind o tătăroaică tânără, în cămașă colorată, fără brâu, în pantaloni de pânză și cizme, cu capul acoperit c'un caftan, iar pe cap avea un ulcior mare de tinichea, cu apă. Ahea îl biruia femeia, umbla plecată, de mână ducea un tătar mic, ras, care era îmbrăcat numai într'o cămașă. Tătăroaica se duse cu ulciorul în colibă, din care ieșea acum omul cu barba roșie, — în suman de mătase, cu un pumnal de argint la brâu, cu papuci trași pe picioarele goale, în cap cu o căciulă de miel, neagră, dată îndărăt. Se întinse tătarul, își netezi barba, stete puțin în loc, îi strigă ceva slugii și merse mai departe.

Doi copilandri mânau caii la adăpat. Alți broscoi de aceștia, cu capul ras, în cămașă,

fără izmene, se adunau, se apropiară de șopron și vărsară lemne uscate pe crepătură. Cum strigă Șilin odată la ei o luară la sănătoasa numai decât — genunchii lor le străluceau.

Șilin ar fi vrut să bea apă, gâtul îi era uscat. Dorea să vină cineva la el. Ascultă — se deschise ușa. Intră tătarul roșu, cu el alt tătar mic, cu părul negru. Ochii lui negri selipeau, obrajii îi erau roșii, barba rasă o purta tăiată scurt, fața îi era veselă, râdea neîntrerupt. El era încă mai bine îmbrăcat ca omul roșu: galoane îi înfrumșeau surmanul vânat, de mătase, la brâu avea un pumnal eu mâner bogat, de argint, și papucii roșii de safian erau cusuți cu argint; peste pantofi subțiri mai purta papuci groși. Pe cap avea o căciulă mare, de miel alb.

Tătarul roșu bolborosi ceva ca și când ar înjura, se opri în prag, se răzimează de ușă, se jucă cu pumnalul și se uită ca un lup la Șilin.

„Dați-mi apă să beau“, zise, oftând, Șilin. Negrul râse și borborosi mai departe.

Cu buzele și cu mâinile făcu Șilin semn că ar vrea să bea. Acuma înțelese negrul,

râse din nou, aruncă o privire prin uşe şi strigă: „Dina!”

O fetiţă subţirică, gingaşe, ca de 13 ani, alergă la el. Asemănarea ei cu negrul nu se putea tăgădui; fără îndoială era fiica lui; în faţa ei frumoasă erau tot aceiaşi ochi negri, sclipitori. Era îmbrăcată într'o cămaşă lungă, vânătă, cu mâneci mari, fără cingătoare, la piept şi la mâneci avea o tivitură roşie. Purta pantaloni de pânză şi pantofi, peste pantofi avea papuci cu călcâie înalte. Podoaba dela gât se compunea dintr'un lanţ de jumătăţi de ruble ruseşti. Pe cap nu avea nimic. Peste cosiţa neagră avea aninată o panglică cu tăbliţe de metal şi cu o rublă de argint.

Tatăl îi spuse câteva cuvinte. Ea fugi, se întoarse iarăş cu o cană de tinichea, întinse prizonierului apă, se stârce şi se aplecă, încât genunchi îi steteau mai sus ca umerii. Cu ochii înholbaţi se uită ea la Şilin, cum bea, ea şi când ar fi fost vre-un dobitoc.

Când uru Şilin să-i înapoieze ulciorul, sări ea însuş şi fugi ca o capră sălbatică. Tatăl ei râse cu hohot şi strigă după ea.

Dina se întoarse, luă ulciorul, fugi afară, veni îndărăt cu pâne nedospită, pe o scândurice, șezu iarăș jos și nu luă ochii de pe Șilin.

Tătarii se duseră și închiseră ușa.

Nu mult după aceea veni nogaicul și-i făcu semn.

Nici el nu înțelegea rusește. Atâta însă pricepu Șilin, că trebuie să-i urmeze.

El se târi cu butucul, schiopătând nu putu păși drept, picioarele i se încovoiau în lături. În starea asta merse el după nogaic.

Văzu Șilin un aul, cam zece colibe, moșea (biserica turcească) cu un minaret. Înaintea unei colibe stăteau trei cai înșeuăți, copii îi țineau de frâne. Tătarul cel negru ieși afară și făcu semn lui Șilin să se apropie de el. În timpul acesta râse, vorbi în felul lui și iarăș se întoarse în colibă. Șilin merse după el. Acesta intră într'o odaie bună. Pereții erau lipiți cu lut, jur-împrejur atârnavo covoare scumpe; înaintea covoarelor selipeau puști, pistoale și săbii bogat împodobite cu argint. Un cuptor este așezat la perete. Curată era podeala de lut, bine bătută. În colțul dinainte era întinsă pâsla, pe pâslă se aflau așezate covoare, peste acestea pe-

rini moi. Și pe covoare ședeau tătarii, toți în pantofi; cel negru, cel roșu și alții trei. Ei se răzimbau cu spatele de perinele cu puf, înaintea lor pe o scândură rotundă aveau plăcinte de hrișcă și într'o strachină unt topit, mai departe, într'un ulcior, bere tătărească, numită „bușa“. Mâncau cu degetele, mâinile le erau unsuroase.

Negrul sări în picioare și-i porunci lui Șilin să șadă de-oparte, nu pe covor, ci pe pământul gol. După aceea se ghemui iară pe covor și își cinsti oamenii cu plăcinte și bușă. Nogaicul așază pe Șilin la locul numit, își descuță papucii pe cari îi puse lângă ușă, unde stau și ceialalți papuci, și șezu pe pâslă, mai aproape de domni. Cu poftă se uită, cum mânâncă ei, și îi sticleau ochii de poftă.

După ce gătară tătarii cu plăcintele, veni tătăroaica în cămașe și pantofi, cu băiata, pe cap cu o năframă. Ea duse și le întinse o cofă frumoasă, cu gura strâmtă. Tătarii își spălară mâinile, le împreunară, apoi, îngenunchiară, suflară în toate părțile și rostiră rugăciuni. După ce și-au mai petrecut nițel în felul lor, unul dintre ei agrăi pe Șilin în limba rusească :

„Pe tine“, zise el, arătând pe tătarul cel roșu, „te-a prins Casi-Muhamed. El te predă lui Abdul-Murad“. Arată cu degetul pe negru „Abdul-Murad este acum domnul tău“.

Șilin nu răspunse nimic. Incepu să vorbească Abdul-Murad, arătând pe Șilin de repezite-ori. Tălmaciul zise:

„El îți poruncește să trimiți acasă o scrisoare, ca să trimită bani, și te va elibera“.

Șilin se gândi puțin și întrebă:

„Câți bani vrea pentru răscumpărare?“

Tătarii se sfătuiră între ei.

„Trei mii de ruble“, zice tălmaciul.

„Nu“, răspunse Șilin, „trei mii nu pot plăti“.

Abdul sări în sus, dete din mâni și strigă cătră Șilin câteva cuvinte, crezând că îl va înțelege. Tălmaciul traduse:

„Cât dai tu?“

Șilin se gândi puțin și zise:

„Cincisute de ruble“.

Tătarii protestară prin strigăte, toți deodată. Abdul se răsti la cel roșu. Vorbea verzi și uscate, așa de multe și de întârâtat, încât îi stropeau balele din gură. Cel roșu într'aceea seăpăra numai din ochi și plescăia din limbă.

Iară începu tălmaciul.

„Domnului tău îi sunt prea puțin cincisute de ruble. El însuș a plătit pentru tine două sute; Căsi-Muhamed îi era dator cu ele. El te-a luat în locul datoriei. Treimii de ruble — pentru mai puțin nu te poate elibera. De nu vei voi să scri, vei fi aruncat într'o groapă și bătut cu biciul“.

„Ei“, gândi Șilin, „de te vei arăta fricos, cu greu te vei ținea pe picioare“; răspunse deci tălmaciului:

„Și tu spune-i cânelui, că dacă mă năcăjește, nu capătă nici o copeică (lăscaie). — Atunci nu voi scrie de loc. N'am frică de voi, cânilor, și nu mă voi teme niciodată de voi“.

Tălmaciul traduse și tătarii iară se sfătuiră — între ei. Mult timp se sfătuiră întreolaltă, după aceea sări cel negru, se apropie de Șilin, răsese și-i strigă câteva cuvinte.

Tălmaciul traduse: „Dă-mi o mie de ruble“.

Șilin rămase pe lângă promisiunea sa:

„Mai mult ca cincisute de ruble nu dau; dacă mă veți omori, nu veți căpăta nimic“.

Iară se sfătuiră tătarii întreolaltă, trimiseră pe nogaie din casă, și priviră când la ușă, când la Șilin. Veni nogaicul îndărăt, târând pe un om gras, cu hainele sfârticate, cu picioarele-i goale strânse într'un butuc.

Un strigăt de mirare ieși din pieptul lui Șilin, când recunoseu pe Costilin. Și pe el l'au prins! — l-au pus pe amândoi lângă-olaltă. Pe când tătarii priveau la ei, cu gurile căscate, își povesteau ei pățaniile. Costilin spune, că nu și-a putut mâna calul mai departe, că stete pe loc, pe lângă aceea nu i se descărcă pușca. Abdul l-a ajuns și l'a prins.

Abdul sări în sus, arătă pe Costilin și zise câteva vorbe. Tălmaciul traduse, că ei amândoi sunt proprietatea unuia și aceluiaș domn, și a cărui sumă de răscumpărare va sosi mai curând, pe acela îl va elibera mai întâiu.

„Vezi tu“, zise lui Șilin, „tu ești sălbatec și camaradul tău e liniștit. El a scris acasă; i se va trimite cinci mii de ruble. El va fi hrănit bine și nu i se va întâmpla nimic“.

„Facă camaradul meu, ce-i place, el este avut, eu însă nu sunt bogat. Cum am zis,

aşa rămâne. Omoriți-mă dacă vreți, folos nu veți trage din asta. Dar mai mult ca după 5 sute de ruble nu trimet carte“.

După o tăcere lungă iară sări Abdul și aduse un geamantan mic, scoase din el condei și un petec de hârtie, le întinse lui Șilin, îl bătu pe umeri și prin semne îi dăde să înțeleagă să scrie. Prin urmare se învoi cu cincisute de ruble.

„Mai aveți încă răbdare“, strigă Șilin către tălmaci. „Spune-i să ne hrănească și îmbrace bine, cum se cade, să nu ne despartă — laolaltă vom fi mai voioși — și să nu ne țină în butuc“.

Zicând acestea și uitându-se la Abdul, trebui să râdă. Și Abdul râse și răspunse:

„Vă dau hainele cele mai bune, o zeche de cerchez, și cizme; puteți merge la nuntă cu ele. Mâncări să căpătați ca niște prinți. Dacă vreți să trăiți împreună, puteți trăi în șopron. De butuc însă nu vă pot elibera — o să-mi fugiți; totuș, noaptea voi lăsa să vi-l ia jos“.

Abdul se apropie de Șilin, îl bătu pe umăr și începu să o rupă pe rusește:

„Tu bun — scrii, eu bun“.

Șilin scrisese o epistolă; ca să nu ajungă la destinație, scrisese o adresă mincinoasă și își gândi: vom fugi.

Pe Șilin și Costilin îi duseră în șopron, le duseră acolo un ulcior cu apă, pâine, două rânduri de haine de cerchezi și cizme de soldați, purtate, cari fără îndoială au fost luate dela soldați uciși. Noaptea îi eliberau de butuci și îi închideau în șopron.

III.

Așa trăiră Șilin cu soțul său o lună întregă. Abdul glumea totdeauna:

„Tu, Ivan — bun; eu Abdul — bun“.

Dar îi hrănea rău. Căpătau numai pâine nedospită, din făină de hrișcă, ori aluat necopt.

Costilin mai scrisese odată acasă; fiind că banii nu sosiră, se simțea foarte descurajat. Zile întregi ședea în șopron, socotind când ar putea sosi epistola, ori durmea. Șilin, de altă parte, știa că epistola, scrisă de el, nu poate nimeri, și nici nu mai scrisese alta.

„De unde“, își gândea el, „să ia mama atâția bani, ca să mă răscumpere, fiindcă ea a trăit, biata, mai ales din ceeace îi trime-

team eu. Când ar trebui să adune 5 sute de ruble, ar ajunge la sapă de lemn! Dzeu mă va ajuta, ca să mă scap singur.

Și umbla legat în butuci prin sat, fluiera ori lucra ceva cu mâna: făcea păpuși de lut, ori împletituri din nuiete — la de acestea era mare meșter.

Odată făcu o păpușe cu nas, cu picioare, cu mâni, în cămașă tătărească și o puse pe coperiș.

Fata lui Abdul, Dina, văzu păpușa și chemă pe tătăroaice să o vadă și ele. Ele își puseră jos ulcioarele de apă, căscară gura mare spre coperiș și râseră. Șilin luă păpușa de pe coperiș și le-o întinse lor. Ele râseră, dar nu îndrăsniră să pună mâna pe ea.

După ce se depărtară tătăroaicele, se duse Șilin în șopron, păpușa însă o lăsă la pământ. În curând veni Dina, tot de-a fuga, se uită de jur-împrejur, puse mâna pe păpușe și o tuli cu ea la fugă.

A doua zi, în răsăritul soarelui, ieși Dina din colibă. Ținea în mână păpușa, pe care într'aceea o împodobise cu nește petecuțe roșii, o legăna ea pe un copil, și-i cânta un

cântec de leagăn. Dar îndată după aceea veni o femeie bătrână, o înfruntă, îi smulse păpușa din mână, o sparse și trimise pe Dina de acolo.

Șilin făcu altă păpușă, care era mai frumoasă decât cea stricată, și o dete Dinei.

Odată aduse Dina ulciorul și-l puse jos, se uită la el și râse, arătând ulciorul. De ce-i vine să râdă? se întrebă Șilin, apucă ulciorul, crezând că-i apă și-l duse la buze. Era plin cu lapte. După ce beu strigă: „Bun“!

Cum s'a bucurat Dina de asta! „Bun, Ivan, bun!“ strigă ea veselă, sări în sus, bătu în palmi, îi smulse ulciorul din mână și-o luă la fugă.

Intr'ascuns îi aducea ea de acu 'nainte lapte în toate zilele. Când tătarii pregăteau din lapte de capră turtă de caș, pe care o uscau pe coperișe, pe sub ascuns, îi aducea și din turtele acestea Dina. Tatăl ei ucise un berbec și dintr'acela îi duse ea o bucată în mânecă. l-o aruncă dinainte și fugi.

Odată a fost vreme rea. Ploaia a curs ca din cofă, un ceas întreg. Apele de munte se tulburară. Unde de altădată era câte un

vad acum era o adâncime de trei arșine,*) încât valurile mânau și pietri. Pretutindeni curgeau pâraie, și se auzeau sunete înăbușite printre dealuri. Incetând vremea grea, satul întreg era încă plin de băltoace. Șilin ceru dela Abdul un cuțit, ciopli din lemn un sul și o roată, și la amândouă capetele înțepeni păpuși. Fetitele îi aduseră sdrențe, el îmbrăcă păpușile, una ca țaran, cealaltă ca țarancă. Fiind jucăria gata o puse pe pârâu. Roata se învârti și păpușele jucau.

Se adună tot satul. Bătefi și copile, femei și bărbați veniră, și de bucurie loviau din limbă.

Abdul avea un ceas stricat. Chemă pe Șilin și i-l arătă. Șilin îl desfăcu și-l îndreptă: ceasul umblă, Abdul se bucură. Abdul dăruie lui Șilin un suman sdrențos; deși nu plătea nimic, totuș, peste noapte se putea acoperi cu el.

În urma acestora i se duse vestea, că Șilin este meșter. Veneau la el din sate depărtate: unuia să-i direagă pușca, altuia să-i

---

*) Arșin = cot rusesc = 0,7112 metri.

toamească pistolul, altul, iară, îi aducea un ceas. Abdul îi dăde instrumente, clește, sfredel și pilă.

Încet — pe încetul învăță Șilin să înțeleagă și să vorbească puțin tătarește. Câțiva tătari, cari se deprinseră cu el, vorbeau preținește când aveau lipsă de el și-i ziceau Ivan; alții priveau încă tot codiș la el.

Roșcovanul nu putea suferi pe Șilin. Când îl vedea încrețea fruntea, își întorcea fața dela el, ba îl și înjura. Între tătari era și unul bătrân de tot. Nu trăia în sat, venea însă adesea aici. Șilin îl văzu numai când venea la moșee, ca să se închine. Era mic, căciula îi era înfășurată într'un ștergar alb; bărbița și mustățile-i albe ca zăpada le purta tăiate scurt, fața îi era roșie ca cremenea; cu nasu-i de vultur, cu ochii lui cenușii înțepători, cu gura-i fără dinți, din cari ieșeau afară doi colți, avea înfățișarea unui om răutăcios; răzimat pe cârja sa, privea în juru-i ca un lup. De-l vedea pe Șilin, tușea și-și întorcea capul.

Odată se cobora Șilin pe deal la vale, să vadă unde locuiește bătrânul. Șilin ajunsese la o potecă și văzu o grădină încujurată cu

zid de piatră, în grădină erau cireși și o căsuță cu coperiș lat. Apropiindu-se mai tare văzu coșuri de albine, împletite din paie, — zumzetul albinelor se auzea. Bătrânul sta în genunchi și lucra la o coșniță. Ca să vadă mai bine ridică Șilin capul, din acest prilej făcu sgomot cu butucul dela picioare. Bătrânul se întoarse, apucă iute pistolul dela brâu și-l descărcă asupra lui Șilin, care abia avu vreme să se plece după zid.

Bătrânul se plânse lui Abdul. Acesta chiemă pe Șilin, râse și zise:

„De ce te-ai dus la bătrân?”

„Nam avut nici un gând rău; voiam numai să văd cum trăiește“.

Bătrânul se năcăji de răspunsul acesta, suieră, mormăi, își arată colții și amenință cu mâinile pe Șilin. Adevărat că Șilin nu înțelese tot, atâta însă înțelese, că bătrânul a poruncit, ca rușii să fie omorâți.

Șilin întrebă de Abdul: „Ce om este bătrânul ăsta?”

Abdul îi răspunse: „Om cu vază! și ce fel de om! Mulți ruși a omorât. Și bogat a fost! Avea trei femei și opt feciori. Toți locuiau împreună. Odată au venit ruși, au ni-

micit satul și i-au omorît șapte feciori. Un fecior se predete rușilor. Bătrânul se duse la ruși și s'a predat și el. Trei luni au trăit la ei, și-a găsit feciorul, l'a omorît și a fugit. Din timpul acesta nu s'a mai dus în războiu, ci s'a dus la Mecca, să se închine. De aceea are turban. El nu iubește pe frații tăi; ne-a poruncit să te omorîm; eu însă, nu te pot omorî, eu am plătit bani pentru tine; pe lângă aceea îmi și place de tine, Ivane; de loc nu te-aș lăsa de aici, dacă nu mi-aș fi dat cuvântul". Râdea și zicea stricat — rusește: „Tu, Ivan — bun; Abdul — bun!"

Iară trecu o lună. Ziua umbla Șilin prin sat, ori mânilor-i dibace pregăteau tot felul de lucruri de mână. Cum venea noaptea și era liniște în aul, săpa la el în șopron. Să pătrunzi prin pietri era greu; lucra bărbătește cu pila și săpa sub părete o gaură, tocmai de ajuns, ca să se poată strecura prin ea. Să bag numai de samă cum e locul de jur-împrejur, ca să nu greșesc drumul, gândea el.

Folosi timpul într'o zi, când se duse Abdul de-acasă; după prânz se repezi îndărătul aulului, pe deal, ca să știricească locul. Abdul

însă, înainte de-a pleca la drum, poruncise nogatecului să nu peardă pe prizonier din ochi. Băiatul fugi după Șilin și strigă:

„Nu te duce! domnul nu dă vote. Imdată chiamă oamenii!”

Șilin știu să-l îmblânzească cu vorba.

„Nu mă duc departe“, zise el, „numai pe dealul acela. Vino cu mine. Așa, în butuci, nu voiu putea fugi. Vino. Mâne îți voiu face un arc și o săgeată!”

Băiatul îl însoți pe deal. Cu butucul de picioare îi cădea greu lui Șilin să meargă, foarte greu; de abia putea să se târască. A ajuns la vârf, șezu și privi în toate părțile. Cătră mează-zi începea a fi scoborâșul, acolo păștea o herghelie de cai, și în vale zăcea un aul. Alt deal se ridica costiș în sus; îndărătul acestuia se vedea un deal și mai înalt. Prin văgăuni se vedeau păduri întunecate. Dealuri peste dealuri — deasupra lor zăpada selipea ca zahărul. Mai sus decât toate dealurile cele albe, se ridica un vârf de munte. Tot astfel de dealuri — spre răsărit și apus. Negura domnea prin văile strâmte, prin cari, ici-colo, se aflau aule. Într-un ținut acesta era al tătarilor. Șilin se

uită înspre partea rusească: dedesubtul lui, departe, un râuleț, un sat, jur-împrejur grădini; lângă râuleț, ca niște păpuși mici, ședeau femei și spălau. Mai în fund se vedea un delușcan, îndărătul căruia se ridicau două dealuri mari, acoperite de păduri; printre dealuri se vedea o licărire slabă și tremurătoare, ca un fum depărtat. Șilin își aduse aminte unde răsărea soarele, când trăia în fortăreață și unde apunea. Colo, în vale gândi el, trebuie să fie fortăreața noastră — acolo, printr'aceste două dealuri, trebuie să fug.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Soarele era pe asfințite; o lucire roșietică cuprinse dealurile albe; în sfârșit se întuneca și umbre negre se coborau; neguța se ridica din văgăunile munților; în valea, unde zăcea dorita fortăreață, credeai că vezi o pară de foc. Șilin își încordă ochii, să vadă mai bine, un glas într'ânsul îi zicea așa: Fumul din vale e dela fortăreață.

Era târziu. De pe minaret, adecă de pe turnul moșeei, striga mula (preotul ture). Ciorda venea acasă, vacile mugeau. Bătatul porunci lui Șilin să meargă îndărăt, Șilin însă numai eu greu se putu despărți.

Se duseră acasă. Acum știu încătrău, se gândi Șilin. Ceasul pentru fugă a sosit. Voia să fugă încă în noaptea aceea. Luna era 'n scădere, întunerecul trebuia să fie priincios pentru fugă. Spre nenorocul lui, tătarii se 'ntoarseră încă în seara aceea îndărăt. Nu veneau, ca de altădată, mânând vite înaintea lor și voioși, de astădată nu făcuseră nici o pradă, aveau pe șea un mort, în spatele roșcovanului. Sosiră mânioși. Toți se adunară la înmormântare. Și Șilin ieși din șopron. Mortul era învelit în pânză. Fără coșciug îl duseră sub platani, în dosul satului, și-l așezară pe iarbă. Mula veni. Bătrânii se adunară, își înveliră căciulile cu ștergare, se desculțară și se adunară buluc în jurul mortului.

În frunte sta mula, îndărătul lui, în două șiruri, câte trei bătrâni. Tăcură îndelungat, cu capetele plecate. În sfârșit ridică mula capul și strigă: „Allah!“ Toți își ridicară capetele, le plecară iarăș, și steteră tăcuți multă vreme, fără să se miște. Mula iarăș ridică capul. „Allah, Allah“, răsună iară. Iară tăcere — mortul de pe iarbă și vii nu se mișeau. Numai vântul se auzea cum mur-

mură prin frunzele platanilor. Apoi ceti mula rugăciunea; toți se ridicară și duseră pe brațe mortul la groapă; ca o pivniță se ridică groapa sub pământ. Prinseră mortul de mâni și de picioare, îl îndoiră, îl lăsară în groapă, șezând, și-i puseră mâinile pe piept.

Nogaicul aduse trestie verde, cu care îi umplu groapa. După aceea acoperiră iute groapa cu pământ, îl neteziră cu picioarele și la cap îi așezară o piatră. Iară se ghemuiră lângă groapă și tăcură lungă vreme.

„Allah, Allah, Allah!“ suspinară ei, apoi se seulară.

Roșcovanul împărți bani între bătrâni, după aceea luă un bici, se lovi cu el de trei ori peste frunte și se duse acasă.

A doua zi văzu Șilin că roșcovanul scoate o iapă din sat; după el merșeră trei tătari: roșcovanul își desbrăcă surtucul și își sufulcă mânecile. Ce brațe țapene! Iși scoase pumnalul și-l ascuți pe o tocitoare. Tătarii împinseră capul iepii în sus, roșcovanul se apropiă, îi tăie beregata, o răsturnă jos, și începu să o jupoaie cu ajutorul pumnilor uriași. Femei și fete veniră și spălară ma-

tele. După aceea tăiară iapa în bucăți și o târîră în coliba roșcovanului. Acolo se adună întreg satul, la pomana mortului.

În cinstea mortului mîncară din iapă trei zile și beură busă. Toți tătarii erau în aul. A patra zi, spre amiază, iară se pregătiră de ducă — scoaseră caii afară, îi înșeuară și-i încălecară, vre-o zece bărbați, roșcovanul între ei. Numai Abdul rămase acasă. Noaptea erau încă deplin întunecoase, pe cer se vedea secera lunii, care era în creștere.

„Astăzi trebuie să fugim“, zise Șilin către soțul său.

Costilin se vedea că are frică. „Da cum să fugim? Nu cunoaștem drumul!“

— „Eu cunosc drumul“.

— „Numai într'o singură noapte nu putem să scăpăm“.

„Atunci rămânem deocamdată în pădure. Eu am păstrat turtă pentru noi. De ce ureai să șezi aici? Bine, dacă vor trimite banii? Dar dacă nu pot aduna atîta? Tătarii sunt acum mînioși pentrucă rușii le-au omorît un om. Ei vorbesc acum de aceea, că ureau să ne omoare“.

După multă trăgănare se hotărî Costilin să însoțească pe tovarășul său.

IV.

Șilin se vârî în gaură și o săpă mai largă, ca să poată intra și Costilin. Și acum așteptă până se făcu liniște în aul. După ce s'au fost culcat toți în sat, Șilin se strecură afară și șopti lui Costilin:

„Vino după mine!”

Costilin îl urmă, atinse însă cu piciorul o piatră, încât se făcu sgomot. Abdul avea un păzitor, un câne pestriț, un dulău rău. Il chema Uliașin. Din prevedere îl săturase Șilin de mai multe ori. Uliașin auzise sgomotul și veni iute, lătrând. După el urma rău ceilalți câni. Șilin fluieră încet și le aruncă turtă. Uliașin îl recunoseu, mișcă din coadă și încetă de a lătra.

Șilin scărpină cânele după urechi. Uliașin tăcu acum molcom, se frecă de picioarele lui Șilin și mișcă din coadă.

Așteptară până se făcu iară tăcere. Numai o capră se auzi mehăind încet, și departe, în vale, păraiele murmurând. Era întunerec, cerul era înstelat; roșie, de-asupra munților, răsărea luna, ca niște coarne. Pe coastă se adună negura alburie.

Încet se ridică Șilin și făcu semn soțului.

Cu mare grije se târîră înainte. Când ajunseră la moschee cânta mula de pe minaret: chiema poporul la rugăciune. Mult trebuiră să aștepte până intrară toți în moschee. Și acum iară domnea tăcere.

Cu Dumnezeu! lși făcură cruce și plecară. Merșeră pe coastă în jos, trecură râulețul și intrară pe vale. Negura deasă îi încunjura. Deasupra lor scilipeau stelele. Așa de plăcut și frumos mergi pe negură, numai cizmele scâlciate îți sunt peste îndemână, îți împiedecă mersul. De aceea Șilin le aruncă pe ale sale, merșe desculț, sări din piatră în piatră și se uită totodată la stele. Costilin începu să rămână îndărăt.

— „Mergi mai încet!“, strigă el. „Afurisitele de cizme mi-au rănit picioarele“.

„Desculță-te, îndată vei umbla mai ușor“.

Și Costilin mergea acuma desculț. Dar era și mai rău de el. Pietrile îi tăiau picioarele și iară rămase îndărăt. Șilin îi zise:

— „Picioarele iarăș se vor vindeca, dacă ți le vei răni, de ne vor ajunge însă, ne vor omori“.

Costilin nu dete nici un răspuns. Gemând se târi mai departe. Mult timp merșeră pe

vale. De-a dreapta începuseră să latre câni. Șilin stete și ascultă, se uită împrejur, se târî la deal, pipăind cu mâinile.

„Ei!“ zise el „ne-am rătăcit, am luat-o prea tare spre dreapta. Aici este un aul străin. De sus l-am putut vedea. Trebuie să ne întoarcem spre stânga, la deal. Acolo trebuie să fie pădurea“.

Costilin se rugă: „așteaptă-mă puțin, lasă-mă să răsufli. Picioarele îmi sângerează“.

— „Ei! frăție, se vor vindeca“.

lute se întoarse Șilin spre stânga, urcând pe deal în sus, la pădure. Ostenit îi urmă Costilin și gemu tare. Șilin îi porunci liniște și grăbi mai departe.

Acum erau de-asupra și intrară în pădure. Aici de mulți spini ce erau își rupseră hainele, încât le atârnavă ca niște sdrențe. Ajunseră la o potecă și alergară mai departe.

„Stai! ascultă! Par'că s'aud tropote de cai pe drum“. Ascultând cu luare-aminte steteră pe loc, nemișcați. Ne mai auzind nimic, plecară mai departe — și iară începu tropotul. De se opreau era liniște. Șilin merse încet și plecat înainte, pe unde cădea în drum o slabă lumină de lună: ceeace vedea

înainte-i, era ca un cal, și totuș, nu era cal, pe cal se afla ceva ciudat, ce nu semăna a om. Auzi cum sforăie pe nas. Fluieră încet. Atunci această pocitură fugi ca săgeata în pădure, făcând să șuiere pomii, ca la o vijelie și rupând crengile.

Costilin abia putu răsufli de spaimă, Șilin însă zise: „Este un cerb. Auzi cum rupe crengile cu coarnele? Noi ne temem de el, el de noi“.

Merseră mai departe. Până în ziuă nu mai putea fi mult. Că erau pe drumul adevărat sau nu, nu o știau, deși lui Șilin i se păru, că dânsul a fost dus la prinsoare pe acelaș drum, că până la fortăreață nu mai puteau fi decât zece verste. Dreun semn ca să fie siguri că merg bine, nu era. Noaptea puțin se poate deosebi. Ajunseră la câmp deschis. Costilin se așeză la pământ, la marginea pădurei și zice:

„Cum vrei tu, dar eu nu merg mai departe; picioarele nu mă mai țin“.

Șilin vru să-i dea curaj.

„Nu pot, — nu voi ajunge acolo — nu pot“. Șilin nu se putu stăpâni mai mult de mânie, scuiță și vorbi aspru cu soțul său.

Încă odată se mai reculese Costilin și plecă.

Astfel mai meraseră încă patru verste. Negura se îngroșa tot mai tare, nu puteau vedea înaintea lor și stelele abia se puteau zări.

Deodată auziră tropot de cai și cum copitele se loveau de pietri. Șilin se puse pe brânci și ascultă la pământ.

Într'adevăr, se apropia un călăreț de ei. Ei fugiră din drum, se ascunseră după tufiș și așteptară. Șilin se apropie încet și cu băgare de samă, spionând pe drum, un tătar călare, mâna o vacă.

Acum a trecut înainte.

Șilin se întoarce la Costilin: „Ei, D-zeu ni l'a trimis înainte. Ridică-te. Vino!”

Costilin se ridică și căzu.

— „Nu pot... zău, nu pot... puterile mă părăsesc“.

Un om greu, gras, scaldat în sudori, împrejurii negura rece, și picioarele fiindu-i de tot răvășite de pietrele ascuțite. — Costilin era de tot prăpădit.

Șilin îl ridică în sus cu puterea. Costilin scoase atunci un țipăt de durere, iar Șilin, de spaimă, mai că își pierdu mințile.

— „Ce strigi! Tătarul este încă aproape de noi. Cât de ușor a putut să ne audă!”

Zicând acestea își gândi: în adevăr a slăbit tare. Ce să încep cu el? Să-ți părăsești soțul nu merge.

— „Scoală-te numai”, îi zise Șilin, „pune-te în spinarea mea, te voi duce eu, dacă tu nu mai poți umbla!”

Luă pe Costilin în căreă și o porniră încet la drum.

— „Nu mă strânge cu mâinile de gât, pentru D-zeu! Ține-te de umeri”.

Greu duse Șilin sarcina. Și picioarele îi sângerau, și el era destul de ostentit. Mergea încovoiat, schimba deosebite ținute ale trupului, ridica pe Costilin, ca să poată să-l dea mai sus pe el -- așa îl târî cu greutate nespusă.

Dar tătarul a trebuit să audă strigarea de durere a lui Costilin. Șilin auzi cum cineva călărește îndărătul lor și cum strigă.

Șilin se repezi în pădure. Tătarul luase pușca la ochi și pușcă. Fiindecă nu nimeri, injură și fugi pe drum înainte.

„Sunteți pierduți, frate”, șopti Șilin. „Cănele acesta va aduna tătarii în jurul său și

ne vor goni. Cel puțin trei verste trebuie să mergem mai departe, altcum nu-i nici o scăpare“.

— „Dracul m'a pus să iau butucul acesta cu mine. Singur, demult aș fi scăpat!“

— „Du-te singur“, îl rugă Costilin. „De ce să pieri tu pentru mine?“

— „Nu, nu mă duc. Nu se cuvine să-mi părăsesc soțul“.

Iară îl luă în spinare și grăbi mai departe. Va mai fi mers o verstă. Neconținut merseră prin pădure, fără a mai da de vre-o ieșire. Negura, ea și când ar trece nori, se rări și dispăru, nu se vedea nici o stea. Șilin era mort de chinuit ce se simțea.

Lângă drum se afla un izvor, închis cu pietri. Stete pe loc și puse pe Costilin jos.

— „O clipă vreau să mă odihnesc... Vreau să beau... să mâncăm o turtă... poate că nu mai este departe“.

Abia se așeză jos... și voia să bea, iată că iară auzi tropotul și iară fugi în tufiș, înspre coastă, luând pe camarad în spate. Acolo șezură jos amândoi.

Auzi glasuri, deosebiră cuvinte tătărești. Toemai la locul părăsit de ei se opriră tă-

tarii. Idată după aceea se auziră strigăte, ca și cum ar asmuța câinii. Pârăia locul — printre crengi, tocmai de-asupra lor, își făcu loc un câne. Se opri înaintea lor și lătră.

Se apropiară tătari străini, îi prinseră, îi legară, îi puseră pe cai și călăriră cu ei mai departe. Abia călăriră cu ei trei verste și întâlniră pe Abdul cu doi tătari. După un schimb scurt de cuvinte Șilin și Costilin fură puși pe alți cai — și iarăș îi duseră îndărăt spre aul.

Abdul nu răsă ca de obicei și pe prizonieri nu-i învrednici cu nici o vorbă.

Ajungând în zori de zi, îi puseră în mijlocul drumului. Copiii din sat se adunară, bătură pe prizonieri cu biciurile, aruncară pietri asupra lor și chiuiră.

Tătarii se îmbulziră în jurul lor, între ei se afla și bătrânul de pe dealul din jos. Șilin auzi că li se face judecata. „Trebuie să-i ducem mai departe în munți“, ziceau unii. Bătrânul însă le porunci că trebuie să-i omoare. La asta se împotrivi Abdul, zicând:

„Eu am plătit bani pentru ei și vreau să capăt bani de răscumpărare“.

Bătrânul răspunse :

„Nimic nu vor plăti, numai rău fac ei. Mai este și păcat să îngrijești pe ruși. Să-i omori, și gata“.

Se împrăștiară. Abdul merse la Șilin și zise :

„Dacă în două săptămâni nu capăt prețul de răscumpărare pentru voi, vă voi bate cu biciul. Dacă însă îți va trăsni iarăș în cap să fugi, te voi ucide ca pe un câne. Serie o epistolă, dar cum se cuvine“.

Li se aduse hârtie. Ei scriseră.

Iară au fost băgați în butuci și-i puseră în dosul moscheei. Acolo era o groapă adâncă de 5 arșine; îi sloboziră în ea.

V.

Viața lor era acum amară de tot. Butucii nu li se mai luară jos ; la lumină, afară, nu-i lăsau. Ca la câni le aruncau aluat ne-copt, ulciorul cu apă li se slobozia în jos. În gaură era pufoare, aier înnăbușitor, umezeală. Costilin se bolnăvise tare, se umfla și simția durere în toate membrele. Gema ne-întrerupt, sau dormea. Șilin încă se simția zdrobit și nu știa cum să scape de acolo.

Încercase să scape. Dar unde să arunce pământul? De altă parte Abdul băgase de samă aceasta și amenința că-l omoară.

Odată ședea Șilin ghemuit și gândea la viața liberă și era mâhnit în inima sa. Deodată îi căzu o turtă în poală, încă o turtă și acum peste turtă cireșe dulci. Se uită în sus și văzu pe Dina. Ea îi zâmbi și fugi. Oare Dina nu îmi va putea ajuta? se gândi el.

Curăți un colț de gaură și scoase lut, din care făcu figuri: oameni, cai, câni. Iși zise: când va veni Dina, i le voi arunca ei.

A doua zi însă Dina nu veni. Șilin auzi tropot de cai. Veneau tătari străini, călări. La moschee se ținu sfat, se vorbi de ruși. Șilin auzi vocea bătrânului. Lîmpede nu înțelegea Șilin ce vorbeau, se părea însă, că era vorba, că în apropiere ar fi ruși, că tătarii se temeau, că aceia vor pătrunde în aul și se sfătuiau ce are să se întâmple acum cu prizonierii.

După ce s'a împrăștiat adunarea, Șilin auzi sgomot deasupra. Privi în sus. Dina îngenunche lângă groapă, cu capul plecat înainte, încât măregele ei dela gât îi atârnavă

peste groapă; ca stelele îi luceau ochii. Din mânecă scoase două turte de brânză și i le aruncă. Șilin întrebă:

„De ce n'ai venit aici de atâta timp? Ți-am făcut jucării. Iată-le“. El îi aruncă jucăriile în sus. Ea însă clătină din cap.

— „Nu e de lipsă“, zise ea. După o pauză continuă. „Ivan, vreau să te omoare“.

Dina arătă cu mâna la gât.

— „Cine vrea să mă omoare?“

— „Tata. Bătrânii i-au poruncit așa. De tine îmi pare rău“.

— „Atunci“, zise Șilin, „dacă ți pare rău de mine, adă-mi o prăjină lungă“.

Ea dădu din cap în semn că nu poate. El își împreună mâinile și o rugă.

„Dina, te rog — Dinușcă, adă-mi-o“.

— „Nu se poate“, răspunse ea. „Mă vor vedea. Toți sunt acasă“.

Cu aceasta se duse.

Supărat ședea Șilin în seara aceea și se gândea la ce se va întâmpla acum. Și mereu privea în sus. Luceau stelele, luna încă nu răsărise. De pe minaret strigase mula, tăcerea domnea pretutindenea. Șilin adormi pe jumătate și nu-i ieșea din cap, că fetiței îi este frică.

Deodată îi căzu lut pe cap. Se uită în sus. De cealaltă parte a groapei se slobozi o prăjină mare, lungă, se înfipse în părete, se desfăcu iară și alunecă mai jos. Șilin o prinse și o lăsă în pământ. Prăjina aceasta o văzuse mai înainte pe acoperișul colibei lui Abdul.

Plin de mulțumire privea el în sus. Stelele luceau curat: deasupra groapei ochii Dinei străluceau ca ai unei pisici. Ba își plecă fața la marginea groapei și șopti :

— „Ivane! Ivane! Toți au plecat. Numai doi sunt acasă“.

Șilin zise către Costilin :

„Dino. Să încercăm pentru cea din urmă oară. Te voi duce în spinare“.

Costilin nu voia să audă nimic de fugă.

— „Nu“, zise el, „pentru mine nu-i scăpare de aici. N'am nici atâta putere, barăm, ca să mă întorc“.

— „Atunci, adu-ți aminte de mine; nu ca de un om rău. Rămâi cu bine“.

Se sărutară de despărțire.

Șilin apucă prăjina, Dina i-o ținea, el se urcă în sus. De 2 ori a căzut îndărăt — buțueul îl împiedeca foarte tare. Cu mare năcaz

ținea Costilin prăjina de jos, cu mare năcaz se urcă în sfârșit până sus. Din toate puterile îl trăgea Dina de cămașă, cu mânuțele ei, și râdea.

Șilin scoase prăjina din groapă afară.

— „Du-o înapoi, Dino; altmintrelea vor simți că lipsește și te vor bate“.

Pe când ducea ea prăjina înapoi Șilin se târî pe deal la vale. Ajuns dedesubt, apucă o piatră ascuțită și încercă să îndepărteze lăcatul dela butuc. Lăcatul însă era țeapăn și nu se sfărma. El auzi că cineva sare sprinten pe deal la vale și-și gândi: Asta e de sigur Dina! Ea sosi, abia răsuflând, îi luă piatra din mână și-i zise: „să fac eu“.

Dina se puse în genunchi înaintea lui, lovi, apăsă, se osteni. Mânile ei însă fiind subțiri ca vâргеaua, n'avea putere. Aruncă peatra și începu să plângă. Iară încerca Șilin. Dina ședea ghemuită lângă el, și-l ținea de umăr. Făcând o pauză și întorcându-se spre stânga, văzu o roșeață pe munte — începu să răsară luna. Până răsare luna de-asupra, gândi el, trebuie să ies din vale, să ajung în pădure. Numai decât se sculă și aruncă piatra. Chiar și în butuc trebuie să merg.

— „Rămâi sănătoasă, Dinușcă. În toată viața mea mă voi gândi la tine“.

Dina îi pipăi surtucul, ca să-i bage în el turtă.

— „Îți mulțămesc, copilă bună!“ zise el. „Cine-ți va face păpuși, dacă mă voi duce eu?“

li netezi părul.

Suspînând își acoperi ea fața cu mâinile și sări pe deal în sus, ca un ied; în întunecarea auzi Șilin cum îi sună mărgelele dela gât.

Șilin își făcu cruce, prinse cu mâna lăcatul dela butuc, să nu facă sgomot și merse tupilat pe drum. Privi la roșeața, unde răsărea luna. Drumul îl cunoștea. Drept înainte avea să meargă opt verste, numai de ar ajunge la pădure până nu iese luna! Trecu pârăiașul. Pe deal începea să se lumineze. Dar din vale nu se vedea luna; roșeața însă a crescut, de-o parte a văii se lumina tot mai mult. Umbra se lăsa tot mai jos și s'apropie de el.

Șilin merse, se ținu tot în umbră, se târî cât putu de iute. Dar luna mergea mai iute — și pe partea dreaptă se luminau vârfulurile

munților. Era aproape de pădure. Luna sta de pe acum de-asupra dealului, noaptea era luminoasă, ca ziua. Se vedeau frunzele de pe arbori. Pe munții luminați domnea o tăcere ca de mormânt, numai jos se auzia murmurul pârăiașului.

Fără să întâlnească pe cineva, ajunsese Șilin în pădure, își căută un locșor întunecos și șezu jos, ca să se odihnească puțin. Mâncă o turtă, găsi o piatră și iarăș se munci să-și desfacă lăcatul dela butuc; dar fără nici un folos, își răni numai mâinile. Se ridică și merse pe cărare. A mers cam o verstă, și-l părăsiră puterile, picioarele îl dureau; mai făcu câțiva pași și stete locului. Mă voiu târi mai departe, își zicea el, până voiu putea. Pentrucă, dacă voiu șede, nu mă voiu mai putea scula. Până la fortăreață nu voiu ajunge, de bună seamă; dar cum se va face ziuă, mă voiu odihni în pădure — peste noapte voiu merge mai departe.

Și-a mers toată noaptea. Doi tătari veneau călare înaintea lui, dar Șilin îi auzi din depărtare și se ascunse după un copac.

Plin de bucurie își adună ultimele puteri și se dete pe deal în jos. „Dzeu să mă păzească,

gândi el, ca aici, pe câmpul deschis, să nu mă vadă un tătar călăreț. Cât sunt de aproape de țintă, totuș, n'aș scăpa“.

Abia îi venise gândul acesta, când, iată-i, la stânga pe colină, în depărtare de două desiatine, steteau trei tătari. Il văzură și, dând frâu slobod cailor, se repezică asupra lui. El simți că i se stinge inima — își ridică mâinile și strigă din răspuțeri: „Fraților, scăpați-mă, fraților!“

Ai noștri aud strigătul — cazacii încelecă și vin în galop.

Ce e drept, cazacii sunt încă departe, tătarii aproape. Șilin, cu o mână la butuc, se târește înaintea cazacilor, într'o răsuflare. Nemaștiind de sine, își făcu cruce și strigă: „fraților, fraților, fraților!“

Cazacii erau vre-o cincisprezece.

Cuprinși de frică, tătarii înfrânară caii și se opriră.

Și acum cazacii dederă roată în jurul lui. Pe Șilin, îl întrebă cine-i și de unde e? Șilin plânse și gângăvi: „fraților, fraților!“

Veniră trupe regulate și ele îl încunjurară. Unul îi dăde pâne, unul arpăcaș, rachiul celalalt, altul îl acoperi cu mantaua și iară altul îl scoase din butuc.

Ofițerii îl recunoscuseră și-l duseră în fortăreață. Soldații se bucurară, camarazii se adunară în jurul lui.

Șilin povesti pășaniile sale și sfârși:

„Așa am călărit acasă, așa m'am însurat!
Dar nu, n'am avut parte de asta“.

Și el servi mai departe în Caucaz. O lună mai târziu Costilin fu răscumpărat cu cinci mii de ruble; îl aduseră numai cu sufletu 'n oase.

Unde-i iubire — acolo e Dumnezeu.

În rândul de jos al casei, într'o odăiță cu o fereastră, locuia cizmarul Martin Avdeievici. Fereastra era cătră uliță. Prin fereastră se putea vedea cum trec oamenii pe uliță. Deși se vedeau numai picioarele, Martin Avdeievici cunoștea oamenii de pe cizme. De mult trăia el aici și avea mulți mușterii; numai puține cizme se aflau prin vecinătate, cari să nu fi trecut prin mâinile lui, odată sau de două ori. Avea mult de lucru, pentrucă lucrul lui era trainic, lua material bun, prețurile îi erau măsurate și își mai ținea și cuvântul; dacă

nu putea ținea terminul hotărât, spunea înainte. Om bun fusese el întotdeauna. Îmbătrânind începu să se gândească la sufletul său și să se apropie de Dzeu, mai mult decât mai înainte.

Pe când lucra el încă la un măiestru îi murise soția. Ea îi lăsase un copil, un băiat de trei ani. Copiii mai mari îi muriseră de mai înainte. Martin voia să trimită băiețașul la soră-sa, în sat, dar își gândi: lui Capitoșa al meu îi va veni greu să crească într'o familie străină, — îl opresc la mine. Și Avdeievici se duse dela măiestru și locui cu copilașul său cu chirie. Dar Dzeu n'a dat lui Avdeievici noroc de copii. După ce creșcu băiatul și începu să ajute tătâne-său, încât era o adevărată plăcere, îl cuprinse o boală... avu friguri o săptămână și apoi muri. Martin își îngropă fiul și căzu în desnădejde. Așa de amărât a fost în disperarea sa, că începu să cârtească împotriva lui Dzeu; o astfel de mâhnire îl cuprinse, încât neînterupt își cerea moartea și învinovăța moartea, pe Dzeu, de ce nu l'a luat pe el, pe omul bătrân, în locul singurului său fiu iubit. Chiar și la biserică nu se mai ducea.

Odată veni la Audeievici un om bătrân, care călătoria pe la locurile sfinte de opt ani, și venea tocmai dela mânăstirea sfintei Treimi. In cursul vorbirei Audeievici se plânse de năcazurile sale.

— „Pot zice, că mi-a trecut pofta de viață; numai o dorință am dela Dzeu... să mor. Sunt un om nefolositor“.

Țăranul răspunse :

— „Martine, tu nu vorbești bine. Să judecăm faptele Provedinței, nu ni se cuvine nouă. Nu mintea omenească, ci voia lui Dzeu domnește totdeauna. Dzeu a hotărât, ca fiul tău să moară, pe tine însă te-a lăsat în viață... Și dacă tu desnădejduiești, asta vine de acolo că tu vrei să trăiești pentru plăcerea ta“.

„De ce să trăiesc?“ suspină Martin.

Bătrânul zise :

„Pentru Dzeu, Martine, trebuie să trăim. El îți dă viață, pentru el trebuie să și trăim. Dacă trăiești pentru el, nu te vei întrista de nimic, și toate îți se par ușoare“.

După o tăcere scurtă, zise Martin :

„Dar cum trăiește omul pentru Dzeu?“

— „Christos ne-a arătat aceasta. Dacă știi tu ceti, atunci cumpără-ți o evanghelie și cetește: vei recunoaște atunci, cum trăiește omul pentru Dzeu“.

Cuvintele acestea ajunseră la inima lui Avdeievici. Încă în ziua aceea cumpără Testamentul nou, cu litere mari și începu să cetească.

Voia să cetească numai la sărbători; cartea sfântă însă așa mare bucurie îi făcea, încât cetea în toată seara. Uneori se cufunda așa de tare în cetire, încât nu se putea deslipi de carte, chiar și când se stingea lampa. Și cu cât cetea mai mult, cu atât vedea mai limpede ce vrea Dzeu dela el și cum trebuie să trăiască cineva pentru Dzeu, și-și simția inima tot mai ușurată și mai ușurată. Mai 'nainte, când se culca, gemea greu și se gândea la Capitoșa; acum însă zicea: Ție se cuvine lauda, Doamne, fie voia Ta!

Din timpul acesta se schimbă toată viață lui Avdeievici. La sărbători se ducea mai 'nainte, câte odată în crâșmă, bea ceaiu, când și când bea și rachiu. Cu un cunoscut bea el împreună... și deși nu era tocmai beat, totuș, ieșea totdeauna amețit din crâșmă și

vorbea vorbe de nimica: critica toate și judeca dușmănește pe vecinul său. Acum însă se întâmplă o schimbare. Ducea o viață liniștită și voioasă. Dimineța începea lucrul și lucra bărbătește toată ziua. După aceea lua lampa din cârlig, o pune pe masă, scotea cartea dela locul ei, o deschidea și se pune pe cetite. Cu cât cetea mai mult, cu atâta cuprindea mai mult. Mai limpede și mai veselă i se făcea inima.

Odată iară se cufundă Martin în cetire, până noaptea târziu. Ceti din Evanghelia lui Luca, cap șase, și ajunse la stichurile: „Și celui ce te bate peste o jalcă, întoarce-i și cealaltă, și celui ce îți ia mantia, nu-l opri a-ți lua și vestmântul. Fiecăruia ce cere dela tine, dă-i; și dela cel ce-ți ia ale tale, nu cere înapoi. Și pe cum voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea le faceți și voi“. Mai departe ceti stichurile: Pentruce mă numiți „Doamne, Doamne“, și nu faceți ceea ce vă zic eu? Celce vine cătră mine și aude cuvintele mele și le împlinește, vă voi arăta, cui este el asemenea. El este asemenea unui om, ce-și zidește casă, care a săp t adânc și a pus temelgia pe piatră. Și făcându-i-se

vărsare de apă a lovit râul în aceea casă, că era întemeiată pe peatră. Iar celce aude și nu face, este asemenea unui om, care și-a zidit casa fără temelie, în care a lovit râul și îndată a căzut și mare a fost ruina casei aceleia“.

Audeievici ceti cuvintele acestea și inima i se înveseli de tot. Iși luă ochelarii jos, îi puse pe carte, se răzică de masă și stete gânditor. Incepu să-și întocmească viața după cuvintele acestea.

Pe peatră este zidită casa mea, ori pe nisip? se gândi el. Bine, dacă zace pe peatră, și asta se poate ușor, când ești singur, atunci omul se pare că toate le-a făcut după voia lui Dzeu. Dacă însă îți petreci, iară păcătuiești. Voiu stărui să fac voia Celui prea înalt. Asta e foarte bine. Să-mi ajute Dzeu!

Cu gândul acesta voia să se culce, dar îi părea rău să se deslipească de carte și începu să cetească la cap șapte. Ceti despre sluga sutașului, despre tânărul din Nain, ceti răspunsul, pe care l-a dat Christos învățăceilor lui Ioan Botezătorul, ceti locul, unde fariseul cel bogat ruga pe Mântuitorul să mânânce cu el, cum Domnul a desvinovăjit

pe femeia cea păcătoasă, care i-a uns picioarele și i le-a udat cu lacrimi, și ajunse la stichul patruzecișipatru și ceti: „Și întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: „Vezi această femeie? am intrat în casa ta, apă pe picioare nu mi-ai dat, iar aceasta, cu lacrimi mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul capului ei. Sărutare nu mi-ai dat, iar aceasta, de când am intrat, n'a încetat de a-mi săruta picioarele. Tu n'ai uns capul meu cu ulei, iar aceasta cu mir a uns picioarele mele“.

Ceti piersurile acestea și gândi: picioarele nu i le-a udat cu apă, sărutare nu i-a dat, capul nu i l-a uns...

larăș luă ochelarii de pe nas, îi puse pe carte și se cufundă în gânduri.

Fariseul, după cum îmi închipuiesc eu, era unul tot așa ca mine... la aceea mă gândesc eu, ca să am ceaiul meu, ca să fiu încălzit, ca să mânânc, dar pe vecinul meu nu-l bag în samă. Pe mine nu mă uit, dar de oaspe nu mă îngrijese de loc... Și cine-i oaspele? Insuș Domnul Dzeu. Când ar veni la mine El, oare așa aș face eu?

Iși propti Martin capul pe amândouă mâinile și nu băgă de seamă că-l fură somnul.

— „Martine!“ auzi el deodată, foarte încet, strigând lângă el.

Beat de somn, Martin se întinse odată și întrebă cine-i?

Se 'ntoarse, se uită spre ușă... nu era nimeni. Iară așipi. Lîmpede auzi acum vorbele:

„Martine, Martine! mâne uită-te pe uliță, voi veni“.

Martin se trezi, se sculă de pe scaun și-și frecă ochii. Nu știa: auzit-a vorbele acestea în vis ori aievea? Dupăce a stins lampa se culcă, să doarmă.

Des-de-dimineasă se sculă Avdeievici, își făcu rugăciunea, aprinse focul, puse ciorba de curechiu și griș la foc, puse mașina de ceaiu (samovarul), puse șorțul dinainte, și se așeză la fereastră, la lucru. Lucrând își aduse aminte de cele întâmplăte în seara dinainte. Auzit-a el glasul în vis ori i-a răsunat în adevăr?

Mai mult privea pe fereastră, decât lucra. Dacă trecea cineva pe dinainte, cu cizme cunoscute, se pleca Martin tare înainte,

ca să vadă nu numai picioarele, ci și fața. Cu cizme nouă de pâslă trecu pe dinaintea sluga de casă, după el veni cel care căra apă, și curând în urma lor se puse înaintea ferestrei bătrânul soldat din Nicolaiev, în niște cizme foarte vechi, cârpite, în mână cu o lopată. Avdeievici îl cunoseu de pe cizmele de pâslă. Bătrânul se numea Stepanici, îl ținea de milă un neguțător, unde trebuia să ajute servitorului de casă. Stepanici începu dinaintea ferestrei să dea zăpada la o parte cu lopata. Avdeievici se uită la el, după aceea se apucă iară de lucru.

„Sunt chiar nebun la bătrânețele mele“, își zise Avdeievici, răsându-și el de el. „Stepanici împrăștie zăpada cu lopata și eu mă gândesc, că Christos vine la mine. Zău că sunt într'o ureche“. Făcând vre-o zece împunsături, iară îi veni să se uite pe ferastră. Stepanici răzimase lopata de părete — își încălzea mânilor ori se odihnea puțin.

Un bătrân slăbănog — părea că nu mai e harnic de lopată. Avdeievici gândea: oare să nu-i dau ceaiu? Mașina de ceaiu începu a fiebe de da afară din ea. Martin își puse sula bine, se sculă, puse mașina de ceaiu

pe masă și bătu în fereastră. Stepanici se întoarse către el și se apropie de fereastră. Avdeievici îi făcu semn să vină la el și se duse să deschidă ușa.

— „Hai înlăuntru, încălzește-te -- așa-i că ți-e tare frig?“, întrebă el.

— „Christos să ne stea într'ajutor. Oasele mă dor“, răspunse Stepanici, apoi intră, își scutură zăpada și își șterse picioarele. Mersul îi era nesigur.

-- „Nu te mai osteni să-ți cureți picioarele“, îi strigă Avdeievici, „șezi și bea ceai“.

Avdeievici umplu două păhare, unul îl înfinse dinaintea oaspei, din ceaiul său vărsă în farfuria de dedesubt și începu să sufle.

Stepanici își beu paharul întreg, îl puse îndărăt, cu fundu 'n sus, iar bucata de zahăr din care a ros până a beut, o puse pe masă și mulțumi. Se vedea însă că bucuros ar mai fi beut încă un pahar.

— „Bea“, îl pofti Avdeievici, și mai umplu odată amândouă păharele.

— „Aștepti pe cineva?“, îl întrebă oaspele.

— „Dacă aștept pe cineva? Trebuie să-mi fie rușine să spun pe cine aștept. Aștept ceva și nu aștept... dar mi-a căzut o vorbă

la suflet., am avut o arătare... ah, singur nu știi. Vezi, frățioare, ieri am cetit evanghelia despre Domnul Christos, cum a umblat pe pământ. Vei fi auzit-o și tu, de bună-seamă“.

— „Auzit, de auzit. Dar noi, oamenii întunecați, nu știm ceti“.

— „Ei bine, tocmai am cetit cum umbla pe pământ... cum a ajuns la fariseu și acela nu l-a primit sărbătorește. Cetind că el n'a primit pe Domnul Christos cu cinstea cuvenită: când s'ar întâmpla să vină la mine, gândesc eu, n'aș ști de loc ce ar trebui să fac de toate, ca să-l primesc. Gândindu-mă la asta, am așpit. Cum închisei ochii auzii, că mă strigă cineva pe nume: mă ridicaiu și mi se păru, că aud șoptindu-se: „așteaptă, viu mâne.“ Asta s'a repețit. Trebuie să rād însumi de mine - - cu toate astea aștept pe Domnul Christos“.

Stepanici nu zise nimic, beu ceaiul, puse paharul îndărăt. Avdeievici iară-l întoarse și-l umplu.

„Bea, să-ți fie de bine. Eu cred, că Domnul Christos, când umbla pe pământ, nu disprețuia pe nime și mai mult umbla cu poporul de rând. Apostolii și-i alegea mai bu-

curos din cei de seama noastră, din muncitori, cum suntem și noi. Cine se înalță, zicea el, umili-se-va și cine se umilește, înălța-se-va. Doi, zicea el, mă numiți Domn, și eu vă voiu spăla picioarele. Cine vrea să fie cel dintâiu, trebuie să fie slugă tuturor. *Fericii sunt cei săraci, cei umiliți, cei blânzi și cei milostivi*“.

Stepanici nu se mai gândea la păharul său. Era un bătrân a cărui inimă se nduioșa ușor. Ședea și asculta; pe față i se scurgeau lacrimi.

— „Mai bea“, zise Avdeievici, dar Stepanici își făcu cruce, mulțami, își dete păharul deoparte și se sculă.

— „Îți mulțamesc, Martin Avdeievici, mi-ai făcut bine, mi-ai săturat sufletul și trupul“.

— „De altădată vină iară la mine, Stepanici“.

Stepanici se duse. Martin își turnă ceaiul cel din urmă, îl beu, așeză vasele de ceaiu la locul lor și se puse să cârpească un papuc vechiu.

Lucrând se uită pe fereastră, gândea tot la sine, la cuvintele și la faptele sale.

Doi soldați trecură pe dinainte, unul în cizme de regiment, celalalt într'ale lui; după ei vecinul său în galoși frumoși, curățiți; urmă un brutar cu un coș. Apoi veni o femeie în ciorapi de lână, cu papuci țărănești. Stete locului lângă stâlpul dela fereastră. Avdeievici ridică ochii; văzu o femeie străină, îmbrăcată rău, cu un copil în brațe. Femeia se apropie de părete, cu fața cătră vânt, înfășă copilul — deși n'avea nimic cu ce să-l înfașe. Imbrăcămintea femeii era de vară și rea. Prin fereastră auzi Avdeievici copilul strigând; ea voia să-l liniștească și nu-l putea. Avdeievici merse la ușe și strigă dela scară:

— „Hei, draga mea, draga mea!“

Femeia se 'ntoarse spre el.

— „Ce stai acolo, cu băiatul în frig? Vino mai bine în odăiță, la căldură îl vei putea înfășa mai bine. Incoaci — aici!“

Cu mirare se uită femeia la el — un bătrân cu șorț și cu ochelari pe nas, o chema la el. Se duse cu el în casă și bătrânul o duse spre pat.

— „Șezi aici, draga mea, mai aproape de euptor. Încălzește-te și dă țată copilului.“

— „N'am lapte în țâtă; de azi dimineată n'am mâncat nimic“, zise femeia, cu toate astea plecă copilul la țâtă.

Cuprins de milă, Avdeievici clătină din cap, se puse la masă, aduse pâne și o strachină, deschise ușa dela sobă, puse în strachină zamă de varză, scoase și oala cu arpăcaș, fiindcă acesta nu era pregătit îndeajuns, turnă numai zamă și o puse pe masă. Mai luă din cui ștergarul și-l puse pe masă.

— „Șezi“, zise el, „și mânâncă, femeie. Până atunci voiu ședeu eu cu copilul. Am avut și eu copiii mei și mă pricep să-i grijese.“

Femeia își făcu cruce, se așeză la masă și începu să mânânce. Avdeievici se așeză la copil pe pat. Voia să plescăiască din gură, ea la copii, dar nu putu, pentrucă n'avea dinți. Copilul nu înceta de a striga. Avdeievici se gândi să-l liniștească cu degetul — își duse degetul până la gura micuțului și iară îl trase înapoi; dar în gură nu i-l da, pentrucă degetul era negru de rășină. Copilul se uită la deget, se liniști, ba începu să și râdă. Martin se bucura de asta. Și femeia mâncă și povesti cine e și pe unde a fost.

— „Sunt femeia unui militar“, zise ea, „șase luni sunt de când mi-au dus bărbatul departe de aici, și de atunci n'am primit dela el nici un semn de viață. Slujind eu ca bucatăreasă, am căzut la pat, lăuză. Cu copilul n'a vrut să mă mai țină. Sunt acum trei luni, de când mă sbat, fără slujbă. Am trebuit să dau tot ce am avut. Voiam să slujesc ca doică, dar nu mă primește nimenea — mi se zice că aș fi prea slabă. Tocmai m'am fost dus la femeia unui neguțător; la aceea slujește o femeie din satul nost; oamenii i-au promis că mă primesc, eu gândeam, că voi putea rămânea acolo îndată, femeia mi-a poruncit să viu pe săptămâna ce vine și locuiește așa de departe. Sunt de tot ostenită și și copilul este așa de slăbit. Mulțumită cerului, stăpâna casei are milă, ne ține de pomană în locuință, altcum n'aș ști cum să trăiesc“.

Avdeievici suspină și zise:

— „De bună seamă nu ai nici îmbrăcăminte călduroasă“.

— „Cum să am haine călduroase, tătucă? Ieri a trebuit să zălogesc cea din urmă năframă pentru douăzeci de copeici“.

Ea se duse la pat și luă copilul. Avdeievici se sculă și aduse de pe părete un lăimbărel vechiu.

— „la-l“, zise el, „ce-i drept, este rea haină, dar pentru înfășat tot va fi bună“.

Femeia se uită la haină și la bătrân, luă hăinița și plânse. Avdeievici se plecă jos cătră podele, trase lada de sub pat, răscoli prin ea și iarăș șezu lângă femeie.

— „Domnul Christos să-ți stea într'ajutor“, zise ea. „Numai El m'a trimis la fereastră ta, tătucă. Fără tine mi-ar fi înghețat copilul. Când am plecat era cald și acum a venit frigul. El, Domnul, te-a învățat să te uiți pe fereastră și să ai *milă* de mine, ticăloasa“.

Zimbind, răspunse Avdeievici.

— „El m'a învățat, draga mea. Nu ca să fur prea bunului Dzeu timpul mă uit eu pe fereastră“.

Și Martin povesti și femeii militarului visul său: cum a auzit glasul și cum Domnul i-a promis că vine astăzi la dânsul.

— „Se poate întâmpla așa“, zise femeia, se sculă, luă hăinița, înveli copilul în ea, făcu o închinăciune, în semn de mulțămită, și-i tot mulțamea.

— „Ia, în numele Domnului“, zise Avdeievici, și-i întinse un ban de 20 copeici, ca să-și răscumpere năframa.

Ea își făcu cruce și Avdeievici își făcu semnul crucii și el și o petrecu afară.

Dupăce s'a dus femeia, își mănca Avdeievici zama de varză, duse vasele de pe masă și iarăș se apucă de lucru. Lucrând se gândea tot la fereastră. Incepând să se întunece, gândea să vadă cine-i trece pe dinainte. Treceau cunoscuți și străini — nimic deosebit. Acum chiar se opri dinaintea ferestrii o precupeață. Ducea un coș cu mere; îi mai rămăsese numai puține, le vându-se mai pe toate; în spate îi atârna un sac cu așchii — poate le-a adunat dela vre-o clădire și acum se ducea acasă. Sacul îi apăsa de bună-samă umărul; voia să pună sacul pe celalalt umăr, de aceea îl lăsă jos; și coșul cu merele îl puse jos și scutură sacul cu așchiile. Intr'aceea iată că veni un băiat, în goană, cu căciula ruptă, apucă din sac un măr și uru să fugă. Femeia băgă de samă, se întoarse și prinse băiatul de mânecă. Băiatul se aplecă, voi să scape, bă-

trâna însă îl înhăță mai tare, îi luă căciula din cap, îl smulse de păr. Băiatul strigă, femeia înjură.

Avdeievici n'avu timp să-și pună sula la loc, o aruncă pe podele și se repezi pe ușă afară, se împiedecă însă, de-i căzură ochelarii. Când ajunse pe stradă, precupeața ținea tocmai de chică pe băiat, înjura și voia să-l ducă la poliție. Băiețandrul se silea din toate puterile să scape din mânilor ei.

— „N'am luat nimic“ bolborosea el. „De ce mă bați? Lasă-mă în pace!“

Avdeievici se încercă să-i împace, prinse băiatul de mână și zise :

— „Dă-i drumul, mătușică. Iartă-i, pentru numele lui Dzeu!“

— „L'oiu ierta așa, că va trebui să învinețească tot. Blăstematul! La poliție cu el!“

Avdeievici se rugă :

— „Dă-i drumul, mătușico, pe viitor n'a mai face așa ceva! Lasă-l, în numele Domnului!“

Bătrâna îl lăsă din mână, băiatul uru să fugă, dar Avdeievici îl ținu îndărăt.

— „Roagă pe bătrâna de iertare, și pe viitor să nu mai faci una ca asta. Am văzut eu, cum ai luat mărul“.

Tânărul plânse și se rugă de iertare.

— „Așa se cuvine, iată, aici ai un măr!“

Și Avdeievici luă din coș un măr și-l dete băiatului.

— „Eu ți-l voi plăti“, zise el, luând mărul.

— „li înveși rău pe prădiții ăștia“, strigă bătrâna. „Trebuie să-l răsplătești așa, ca o săptămână să nu poată sta pe loc“.

— „Ei, mătușico, mătușico, așa ar fi când ar merge după noi. Dar vrerea Domnului nu-i așa. Dacă pentru un măr l'ai bate cu joarde, ce ar trebui să se întâmple cu noi, pentru păcatele noastre?“

Și Avdeievici povesti bătrânii asemănarea: cum un proprietar iertă țăranului-arendăș întreaga datorie, iar arândașul se duse și începu să-și sugrume datornicul.

Femeia ascultă cu luare aminte și băiatul încă ascultă.

— „Dzeu a poruncit să iertăm“, zise Avdeievici, „altcum nici nouă nu ni-se iartă. Tuturor trebuie să iertăm, cu atât mai vârtos celui fără minte“.

Bătrâna dete din cap și suspină:

— „Da, da, da ei sunt neastâmpărați“.

— „Atunci să-i învățăm noi, bătrâno“.

— „Și eu zic așa. Eu însa-mi am avut șapte copii — numai o fată mi-a rămas“.

Bătrâna povestii unde și cum trăiește, la fiică-sa, câți nepoți are.

— „Cu toate că nu mai am multă putere, tot mă mai ostenesc. De nepoți te doare, sunt copii buni; drăgălașe ca ea nu-i nici unul cătră mine. Mai ales Acsintea nu se lasă de loc de mine. „Bunico, dragă, buniceo...“ Bătrâna se muiă de tot. „E numai o copilărie cu băiatul ăsta! Dzeu să fie cu ei!“

Zicând acestea își aruncă bătrâna sacul în spate. Băiatul sări să-i ajute și-i zise:

— „Să-ți duc eu sacul, mămică; avem tot un drum“.

Unul, lângă altul mergeau acum pe uliță. Bătrâna uitase să ceară bani pentru măr. Audeievici privea după ei și auzea cum vorbesc împreună.

După ce s'au depărtat ei, se întoarse Audeievici în casă, își găsi ochelarii pe trepte, nestricați, luă sula și se apucă iară de lucru. Lucră puțin. Se făcu binișor întunerec. Lampagiul trecu pe dinainte și aprinse o lampă.

Este vremea să aprind luminarea, gândi Avdeievici, și își aprinse lampa cea mică, o acăță și lucră iarăș. O cizmă o isprăvi, o privi de toate părțile, și văzu că e bună. Își adună instrumentele, curăți masa, puse lampa pe' masă și scoase din parsechiu evanghelia. Vru să deschidă cartea la locul unde pusesse ieri o bucată de marochin (piele fină), dar se deschise într'alt loc. Și cum sta cartea sfântă dinaintea sa, își aduse aminte de visul de ieri. Și atunci, deodată, i se păru că aude pași îndărătul său. Se uită înapoi și văzu că în colțul întunecos steteau oameni, dar nu-i putea recunoaște. Și un glas îi șopti în ureche:

— „Martine, Martine, nu m'ai cunoscut?“

— „Pe cine?“ întrebă Avdeievici.

— „Pe mine“, răspunse glasul, „eu sunt“.

Și din colțul întunecos se arătă Stepanici — zâmbi și dispăru, ca un nou raș.

— „Și ăștia sunt eu“, zise glasul și din colțul cel întunecos pășiră înainte femeia cu copilașul — femeia zâmbi, copilașul zâmbi, și se făcură nevăzuți.

— „Și ăsta sunt eu“, zise glasul și se apropie bătrâna și băiatul — băiatul ținea mărul, amândoi zâmbeau, și dispărură.

Audeievici era vesel în sufletul său, își făcu cruce, își puse ochelarii și ceti în evanghelie, unde era deschisă. Deasupra, pe margine, ceti: Mateiu 25: „Pentru că flămând am fost, și mi-ați dat de mâncare. Setos am fost și mi-ați dat de beut. Străin am fost și m'ați primit în casa voastră“. Iară mai jos ceti cuvintele: „Adevăr zic vouă, ceeace ați făcut unuia dintre aceștia mai mici ai mei, mie mi-ați făcut“.

Și Audeievici a înțeles, că visul nu l'a înșelat, că în ziua de astăzi a venit la el Mântuitorul și că el l'a primit...

BIBLIOTECA UNIV

0776 16. VI. 1928

CLUJ

Sibiu, Aprilie, 1925.

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiu și Alex. Sterea-Șuluțiu dela Blaj, de frunțașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. eu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susține biblioteci populare în fiecare comună, biblioteci regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe ceice nu știu ce și scrie). „Asociațiunea“ e împărțită în despărțăminte (cereuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

---

Abonați publicațiile „Asociațiunii“!

„TRANSILVANIA“

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ . . . . . 100 Lei
pentru nemembri . . . . . 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 116. Icoane dela țară. (Schife din viața țărănească) de Petrea Dascăluș;
Nr. 117. De braț cu Moșul în povești, povești și fabule de Moșul (Nic. Petra-Petrescu);
Nr. 118. Povești din țara Cehului de Bojena Niemjová, traduse de Abatele Zavoral.
Nr. 119. Calendarul pe anul 1925, întocmit de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 120. E primejduită cultura!
Nr. 121. Patria, poezii de G. Tutoveanu
Nr. 122-3. „Ileana“. Feerie în trei tablouri, în versuri de Ion Boreia.
Nr. 124. „O bucată de pâne din Banat“, de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 125. Prisonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cea mai răspândită publicațiune poporală

„BIBLIOTECA POPORALĂ :-: A ASOCIAȚIUNEI“ :-:

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunei“,
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunei“ . . . . . 50 Lei
pentru nemembrii . . . . . 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.